

O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN FOYDALANUVCHI ISTE'MOLCHILARGA BERILADIGAN IMTIYOZLAR

Eshqorayev Abduqodir Iskandar o'g'li

Termiz davlat universiteti, Fizika mutaxassisligi I bosqich magistranti

Choriyeva Mahfuza Sadriddin qizi

Termiz davlat universiteti, "Qayta tiklanuvchi energiya manbalari va barqaror atrof-muhit fizikasi" mutaxassisligi II bosqich magistranti

Annotatsiya

Qayta tiklanadigan energiya manbalari iste'molchilarga energiya xarajatlarini kamaytirish, energiya xavfsizligini yaxshilash va atrof-muhitga ta'sirni kamaytirish kabi bir qator afzalliklarni taklif qiladi. O'zbekiston, boshqa ko'plab davlatlar singari, uglerod chiqindilarini kamaytirish bilan birga energiyaga ortib borayotgan talabni qondirish uchun qayta tiklanadigan energiya manbalari salohiyatini o'rganmoqda. Ushbu maqolada boshqa mamlakatlar tajribasini o'rganish uchun adabiyotlar tahlili va amaliy tadqiqotlar metodologiyasidan foydalangan holda qayta tiklanadigan energiya manbalarining O'zbekiston iste'molchilari uchun afzalliklari haqida umumiy ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar. Qayta tiklanadigan energiya, O'zbekiston, energiya xavfsizligi, atrof-muhitga ta'siri, energiya xarajatlari.

Abstract

Renewable energy sources (RES) offer several benefits to consumers, including reduced energy costs, improved energy security, and decreased environmental impact. Uzbekistan, like many other countries, is exploring the potential of RES to address the growing demand for energy while reducing carbon emissions. This article provides an overview of the benefits of RES for consumers in Uzbekistan, using a literature analysis and case study methodology to examine the experiences of other countries.

Key words. Renewable energy, Uzbekistan, energy security, environmental impact, energy costs.

KIRISH

Markaziy Osiyoda joylashgan O'zbekiston mintaqadagi eng ko'p aholi va energiya iste'mol qiluvchi davlatlardan biri hisoblanadi. Mamlakat o'sib borayotgan energiya ehtiyojlarini qondirish uchun asosan qazib olinadigan yoqilg'iga, xususan, tabiiy gazga tayanadi. Shu bilan birga, mamlakat quyosh, shamol, gidroenergetika va geotermal energiya kabi qayta tiklanadigan energiya manbalariga ham boy. Toza va barqaror energiya manbalariga global siljish bilan O'zbekiston ham energiyaga bo'lgan

ehtiyojni qondirish va energiya iste'molining atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish uchun qayta tiklanadigan energiya imkoniyatlarini o'rganmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ushbu maqola qayta tiklanuvchi energiya manbalarining O'zbekiston iste'molchilari uchun afzalliklarini o'rganish uchun adabiyot tahlili va amaliy tadqiqotlar metodologiyasidan foydalanadi. Adabiyotlar tahlili qayta tiklanadigan energiya manbalarini qabul qilgan boshqa mamlakatlar tajribasini o'rganib chiqadi va iste'molchilarga energiya xarajatlarini kamaytirish, energiya xavfsizligini yaxshilash va atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish kabi afzalliklarini ta'kidlaydi.

O'zbekistonda qayta tiklanadigan energiya manbalarini, jumladan, quyosh energiyasidan foydalanishni rag'batlantirish bo'yicha qator siyosat va imtiyozlar amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda quyosh panellarini o'rnatgan aholiga davlat tomonidan taqdim etiladigan imtiyozlardan ba'zilar quyidagilardan iborat:

Feed-in Tariffs (FITs): O'zbekiston hukumati quyosh panellari tomonidan ishlab chiqarilgan elektr energiyasi uchun kafolatlangan to'lov stavkasini ta'minlaydigan qayta tiklanadigan energiya manbalari uchun FIT tizimini yaratdi. Ushbu to'lov stavkasi ko'pincha elektr energiyasining chakana narxidan yuqori va belgilangan muddatga, odatda 15 yilgacha kafolatlanadi.

Soliq imtiyozlari: O‘zbekiston hukumati quyosh panellarini o‘rnatish uchun soliq imtiyozlarini ham taqdim etmoqa. Ushbu imtiyozlar quyosh panellarini o'rnatish uchun dastlabki xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi va ularni uy egalari va korxonalar uchun arzonroq qiladi.

Past foizli kreditlar: O‘zbekiston hukumati quyosh panellarini sotib olish va o‘rnatish uchun past foizli kreditlar bermoda, bu esa aholiga ushbu tizimlarning dastlabki xarajatlarini moliyalashtirishni osonlashtiradi.

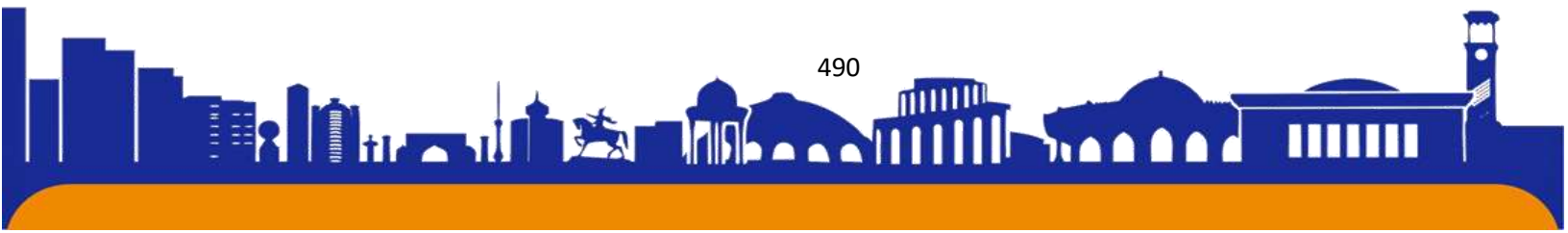
Net o'lchash: O'zbekistonning ba'zi hududlarida quyosh panellari bo'lgan uy egalari ular ishlab chiqargan ortiqcha elektr energiyasi uchun kredit olish va tarmoqqa qayta kirish imkonini beruvchi tarmoq hisoblagichlari mavjud. Ushbu kredit keyinchalik ularning kelajakdagi elektr energiyasi uchun to'lovlariga qo'llanilishi mumkin.

Soddalashtirilgan ruxsat berish va o‘zaro ulanish jarayonlari: O‘zbekiston hukumati quyosh panellarini o‘rnatish uchun ruxsat berish va o‘zaro ulanish jarayonlarini soddalashtirib, aholiga ushbu tizimlarni o‘rnatishni oson va arzonlashtirdi.

Umuman olganda, ushbu siyosat va imtiyozlar O‘zbekistonda quyosh energiyasidan foydalanishni rag‘batlantirish, qazib olinadigan yoqilg‘iga qaramlikni kamaytirish hamda barqaror va ekologik toza energiya tizimini rivojlantirishga qaratilgan.

NATIJALAR

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, qayta tiklanadigan energiya manbalari iste'molchilarga bir qator afzalliklarni beradi, jumladan energiya xarajatlarini kamaytirish, energiya xavfsizligini yaxshilash va atrof-muhitga ta'sirni kamaytirish. Qayta tiklanadigan energiya manbalari qazib olinadigan yoqilg'ilar bilan raqobatbardosh bo'lib bormoqda va bu ularni energiya uchun to'lovlarni kamaytirishni istagan iste'molchilar uchun jozibador variantga aylantirmoqda. Bundan tashqari, qayta tiklanadigan energiya manbalari narxlarning o'zgaruvchanligi va geosiyosiy xatarlarga duchor bo'lishi mumkin bo'lgan qazib olinadigan yoqilg'i importiga bog'liqlikni kamaytirish orqali ko'proq energiya xavfsizligini ta'minlaydi. Va nihoyat, qayta tiklanadigan energiya manbalari uglerod chiqindilari va boshqa ifloslantiruvchi moddalarni kamaytirish orqali energiya iste'molining atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishi mumkin.

Amaliy tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, qayta tiklanadigan energiya manbalarini qabul qilgan O'zbekiston iste'molchilari energiya xarajatlarini kamaytirish, energiya xavfsizligini yaxshilash va atrof-muhitga ta'sirni kamaytirish kabi imtiyozlarga ega bo'lishdi. Biroq, iste'molchilar, shuningdek, yuqori boshlang'ich xarajatlar va qayta tiklanadigan energiya manbalari haqida xabardorlik va tushunchaning yetishmasligi kabi ba'zi qiyinchiliklarga duch kelishmoqda.

XULOSA

Qayta tiklanadigan energiya manbalari O'zbekiston iste'molchilariga energiya xarajatlarini kamaytirish, energiya xavfsizligini yaxshilash va atrof-muhitga ta'sirni kamaytirish kabi qator imtiyozlarni taqdim etadi. Mamlakat qayta tiklanadigan energiya manbalarining salohiyatini o'rganishda davom etar ekan, ushbu energiya manbalarini qabul qilishda iste'molchilar duch keladigan muammolarni, masalan, yuqori boshlang'ich xarajatlar va xabardorlik va tushunchaning yetishmasligi kabi muammolarni hal qilish muhim ahamiyatga ega. To'g'ri yo'lga qo'yilgan siyosat va imtiyozlar bilan qayta tiklanadigan energiya manbalari O'zbekistonning energiyaga bo'lgan ehtiyojlarini qondirishda muhim rol o'ynashi va energiya iste'molining atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. IEA (2021). Energy policies of IEA countries: Uzbekistan 2021 review. International Energy Agency.
2. Lantz, E., Wiser, R., & Hand, M. (2012). The past and future cost of wind energy. National Renewable Energy Laboratory.
3. REN21 (2021). Renewables 2021 Global Status Report. Renewable Energy Policy Network for the 21st Century.
4. Choriyeva Mahfuza Sadridin qizi. (2023). ELEKTR TA'MINOTI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARDA TA'MINOT MANBAI SIFATIDA AVTONOM FOTOELEKTRIK TIZIMLARDAN FOYDALANISH. *Journal of Universal Science Research*, 1(1), 17–23. Retrieved from <http://universalpublishings.com/index.php/jusr/article/view/8>
5. Choriyeva Mahfuza Sadridin qizi. (2023). QUYOSH FOTOELEKTRIK QURILMASI ASOSIDAGI ELEKTR QUVVATLASHGA MO'LJALLANGAN O'RINDIQLAR. *Journal of Universal Science Research*, 1(1), 24–28. Retrieved from <http://universalpublishings.com/index.php/jusr/article/view/9>

